

Asia: VN/23399/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

-

2. Näkemyksenne kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

-

3. Näkemyksenne ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

-

4. Näkemyksenne muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

-

5. Näkemyksenne muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

-

6. Näkemyksenne väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

-

7. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

-

8. Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

-

9. Muut kommentit esitysluonnoksesta

Kuurojen Liitto ry haluaa nostaa asiassa esille seuraavan ongelman: kun kuuro tai kuulovammainen henkilö muuttaa maahan, hänellä ei ole oikeutta saada Kelan tulkkauspalvelua. Oikeus Kelan tulkkauspalvelun käyttöön pohjautuu siihen, että henkilöllä on kotikunta. Lisäksi on huomioitava, että tulkkauspalvelulaki on toissijainen ja tulkkausta on tarjolla pääasiassa suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä. Käytännössä Kelan tulkkauspalvelu toimii maassamme ensisijaisen palvelun asemassa. Ilman tulkkausta kuuron maahanmuuttajan on mahdotonta hoitaa asioitaan ja käyttää palveluja maassamme.

Viittomakielistä kotoutumispalvelua on tarjolla vain Kuurojen Kansanopistossa Helsingissä, jossa opiskelijapaikkamäärä on rajallinen. Kotoutumiskoulutuksessa kuuron maahanmuuttajan tulee oppia riittävällä tasolla kaksi kieltä: suomalainen (tai suomenruotsalainen) viittomakieli sekä kirjoitettu suomi (tai ruotsi) voidakseen toimia yhteiskunnassamme yhdenvertaisena jäsenenä. Tavallisessa kotoutumiskoulutuksessa kuuro maahanmuuttaja ei pysty toimimaan, sillä viittomakielen tulkit pystyvät tarjoamaan vain suomalaisella tai suomenruotsalaisella viittomakielellä tulkkausta. Heillä ei ole osaamista muiden maiden viittomakielistä sellaisella tasolla, mitä tulkkaus vaatisi. Hyvin pienellä osalla on osaamista tulkata ns. kansainvälisellä viittomisella, joka on eri viittomakielten yhteisiä piirteitä hyödyntävä, esperanton tyylinen sovittu kielimuoto, ei itsenäinen luonnollinen kieli. Kaikki kuurot maahanmuuttajat eivät kuitenkaan itsekään osaa tätä kansainvälistä viittomista, joten sen käyttäminen ei ratkaise koko ongelmaa.

Erityisesti Ukrainasta tulleilla kuuroilla oli kova halu työllistyä heti maahan tultuaan, mutta ilman tulkkia ei mahdollisuuksia hakea töitä, mennä työhaastatteluun tai niihin liittyviin terveystarkastuksiin. Viittomakielen tulkkauksen saattoi saada vastaanottokeskuksen järjestämänä, mikäli asui vastaanottokeskuksessa, mutta osa asui kotimajoituksissa tai muilla väliaikaisilla asumisjärjestelyillä. Työ- ja elinkeinoministeriön kanta asiaan oli, että tulkkausta voidaan tarvittaessa kyllä näissäkin tilanteissa järjestää, mutta selkeää ohjeistusta tulkkauksen järjestäjätahosta tai siitä, miten sitä haetaan, ei ole julkisesti annettu. Tulkkausta on siis vaikea saada ennen kuin on kotikunta ja voi hakea oikeutta tulkkauspalveluun Kelasta.

Erityisesti vaihto-opiskelijoiksi tulevat jäävät tässä kokonaan väliinputoajiksi, sillä heillä ei ole vaihto-opiskelun aikana kotikuntaa Suomessa. Näin ollen kuuroille tutkinto-opiskelijalle ei tarjota tulkkauspalvelua mitään kautta: oppilaitoksilla ei ole määrärahoja varattuna tulkkauspalvelun järjestämiseen, Kela ei tulkkausta tarjoa ilman kotikuntaa eikä mitään vaihtoehtoista järjestelmää ole opintojen aikaiseen tulkkauksen järjestämiseen. Opiskelija ei pysty omilla rahoillaan tulkkausta järjestämään eikä käytännössä siis pysty opiskelemaan. Koska maahan tullessaan vaihto-opiskelija ei välttämättä osaa suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä, hänen tulisi ensin käyttää aikaa kielen opiskeluun, jotta voisi käyttää suomalaista tulkkauspalvelua. Myöskään tähän ei ole maamme järjestelmässä varauduttu.

Kuurojen Liitto ry haluaa myös todeta, että esityksessä keskitytään kovin paljon siihen, millä perusteilla kotikunnan voi menettää. Kotikunnan saaminen jää sen varjoon eikä siihen ole esityksessä tehty riittävästi selkeyttämistä. Kotikunnan saaminen kuitenkin on sen menettämistä tärkeämpi asia palveluja tarvitsevan näkökulmasta.

Esityksessä todetaan: ”Vammainen henkilö voi olla kotikunnan puuttumisesta huolimatta oikeutettu saamaan välttämättä tarvitsemansa tulkkauspalvelut esimerkiksi niiden kiireellisyyden perusteella. Näin ollen tulkkauspalvelulain mukaisten tulkkauspalveluiden lakkaamisen kotikunnan menettämisen seurauksena ei voida arvioida olevan ristiriidassa vammaisten henkilöiden perus- tai ihmisoikeuksien kanssa.”

Kuurojen Liitto ry toteaa, että asia ei ole aivan näin yksiselitteinen kuin esityksessä on todettu, sillä vain toissijainen vastuu tulkkauksen järjestämisestä on lainsäädännössämme riittävän selkeästi todettu. Tulkkauksen ensisijaista vastuutahoa ei ole oikeudenkäyntikaarta lukuunottamatta yksiselitteisesti määritelty ja päivittäin on tilanteita, joissa oletetaan Kelan olevan ensisijainen vastuutaho esimerkiksi asiakas- ja potilaslain asettaman tulkitsemisen järjestämisvastuun sijaan. Tulkkauspalvelua säätelevä lainsäädäntö on hajanainen, sijoittuu eri lakeihin eikä velvoita riittävän selkeästi. Tästäkin syystä maamme tulkkauspalvelun kokonaistilanne tulisi mitä pikimmiten tarkastella ja tehdä tarvittavia muutoksia asian selkiyttämiseksi. Asiasta on lähestytty sosiaali- ja terveysministeriötä useampaan otteeseen.

Rönberg Marika
Kuurojen Liitto ry